

TÜRK TOPLUM TARİHİ VE KEMAL TAHİR MİRASI TARTIŞMASI ÜZERİNE GÜNÜMÜZE DAİR NOTLAR

Ertan EĞRİBEL*
Yüksel YILDIRIM**

ÖZET: Kemal Tahir Türk toplum tarihinin serüveni yanında dünya tarihinin serüvenini birlikte değerlendirmektedir. Geçmişte kalan saygı duyacağımız bir Türk romancısı olmaktan öteye günümüzde de Türkiye'nin ve dünyanın sorunlarının çözümü konusunda yararlanacağımız özel bir yazardır. Kemal Tahir Türk toplum tarihiyle ilgili görüş ve eleştirileriyle çoğu zaman tek başına, rastlantı olarak değil, sürekli kendi görüşlerini de tartışarak, aşarak zaman içinde düşünce sistemini oluşturmuş ve tamamlamıştır. Doğu-Batı çatışmasıyla sorunlarımızın anlaşılması ve çözümüne yönelik yeni bir tarih anlayışı ve görüşü gündeme getirmiştir. Baykan Sezer de aynı dönemin genç tartışmacısı olarak Kemal Tahir ile aynı konulara ilgi göstermektedir. Günümüzde Doğu'da ve Batı'da farklı bir ilişki, siyaset önerisi ve buna bağlı bir tartışma söz konusu değildir. Doğu-Batı çatışmasının sürmesinden, farklılıkların mutlaklaşmasından bölgesel düzeyde etkinlik için medet umulmaktadır. Kemal Tahir-Baykan Sezer Doğu-Batı çatışması görüşünü mutlaklaştırmak yerine aşılması yönündeki tavrı, Doğu/Osmanlı devrimcisi olması bu açıdan önemlidir, günümüzde bu açıdan görüşleri ve tutumu güncellik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kemal Tahir, Doğu-Batı Çatışması, Baykan Sezer, Türk Toplum Tarihi

Present Notes On The Discussion On Turkish Social History And The Heritage Of Kemal Tahir

ABSTRACT: Kemal Tahir evaluates the adventure of the history of the Turkish society together with the adventure of the world history. Beyond being a Turkish novelist that we will respect in the past, he is a special writer that we will benefit from in the solution of the problems of Turkey and the world today. Kemal Tahir, with his views and criticisms on the history of Turkish society, has formed and completed his system of thought in time, not by chance alone, but by constantly discussing and surpassing his own views. It has brought a new understanding of history and view on the understanding and solution of our problems with the East-West conflict. Baykan Sezer, as the young debater of the same period, is interested in the same issues as Kemal Tahir. Today, there is no different relationship, policy proposal or discussion related to it in the East and the West. The continuation of the East-West conflict and the absolutization of differences are hoped for effectiveness at the regional level. Kemal Tahir-Baykan Sezer's attitude towards overcoming the view of the East-West conflict instead of making it absolute and being an East/Ottoman revolutionary is important in this respect.

Keywords: Kemal Tahir, East-West Conflict, Baykan Sezer, History of Turkish Society

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, ertanegribel@yahoo.com.tr, ORCID:0000-0003-1742-8006

** Doç. Dr., İzmir Bakırçay Üniversitesi, yuksel.yildirim@bakircay.edu.tr, ORCID:0000-0002-0836-1068

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. kuruluş yıldönümü aynı zamanda Kemal Tahir'in ölümünün 50. yılına denk gelmektedir. Kemal Tahir Cumhuriyet'in ilk yüzyılını etkilemiş, ikinci yüzyılda da etkisini sürdüreceğini söyleyebileceğimiz ender yazarlardan biri ve kanımızca en önemlisidir. Kemal Tahir kendisini her şeyden önce romancı olarak tanıtmaya özen göstermektedir. Bu yönüyle geniş kitlelerle ilişki kurduğu söylenebilir. Kemal Tahir kendisini bir romancı olarak tanıtmaya rağmen bu onun bütün diğer ilgilerini açıklasa bile görüşü ve tutumuyla romancılığıyla sınırlanmayacağı açıktır. Kemal Tahir'in dünya görüşü/tarih anlayışı sadece Türkiye ile sınırlı değildir. Kemal Tahir Türk toplum tarihinin serüveni yanında dünya tarihinin serüvenini birlikte değerlendirmektedir ve bu yönüyle siyaset ve dünya görüşü temelinde büyük altüst oluşlara ve değişmelere karşın önemini ve etkisini sürdürmektedir. Esas bu yönüyle ilgi çekicidir. Geçmişte kalan saygı duyduğumuz bir Türk romancısı olmaktan öteye günümüzde de Türkiye'nin ve dünyanın sorunlarının çözümü konusunda yararlanacağımız özel bir yazardır. Yaşadığı dönemde egemen olan Batı merkezli dünya düzeninin/modernleşmenin evrenselliği görüşüne karşıt kimliğiyle öne çıkarken günümüzde de modern sonrası Batı'nın Batı-dışı toplumlardan kendini ayırması karşısında da karşıt konumunu korumaktadır. Bu yönüyle Kemal Tahir ölümünün üzerinden 50 yıl geçmiş olmasına karşılık kimliği ilgi konusu olmayı sürdürmektedir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Batı aktarmacılığına koşulan kesimler Batı izleyiciliği/yandaşlığı içinde Batı siyaseti ve kuramlarını Türk toplum tarihine uyarlamaya çalışırken, alışlagelmiş adlarıyla sağ ve sol kesimler, bunların post-modern biçimleri Kemal Tahir'in varlığından tedirginlik duymaktadır. Kendi dünya görüşleri veya yöntemleriyle Kemal Tahir'i kapsamaya veya dışlayarak izole etmeye çalışırken, başarılı olmadıklarında Kemal Tahir'i romancı kimliğiyle, Batıcılığa/Kemalizm eleştirileriyle sınırlamaya çalışmaktadırlar. Kemal Tahir'in temel dünya görüşü ve tutumu paylaşılsa bile bir anlamda Kemal Tahir ile monoloğun sürdüğünü söyleyebiliriz. Türkiye'nin sorunlarına Batı izleyiciliği/yandaşlığı içinde çözüm arama çabası içinde olan Türkçü, İslamcı, Kemalist sol ve bunların post-türevleri her seferinde bir dizi yeni sorunla karşılaştıkça, Kemal Tahir'in kimliği üzerinden tartışma yürüterek kendilerini doğrulamaya çalışmaktadır. Kemal Tahir'i kalıplara sıkıştırmak, aşmak mümkün olmadığından kendilerini ondan uzak tutmayı sürdürecektir. Geçmişte ve günümüzde siyasetin ve dünya görüşlerinin değişmesiyle Kemal Tahir'e yaklaşım değişmektedir. Ancak Kemal Tahir'in siyasi kimliğini tarafların Batı izleyiciliği/yandaşlı temelinde ele almaları ve dışlamaları/karşıtlıkları konusunda süreklilik vardır.

Modern ve modern sonrası farklı dönemlerde Batı dünya egemenliği ve Batı yandaşlığı/izleyiciliği değişmemiştir. Bu durum Kemal Tahir karşıtlarının farklı siyasi takımlar olduğunu görmeye engel olmamalıdır. Batı modernleşmesinin bir yorumu olarak gündeme gelen düzene muhalif Batı sosyalizm anlayışı günümüzde savunulmamaktadır. Türkçü ve İslamcı kesimlerin de konumlarında değişiklik vardır. Sosyalizm bir tehdit olmaktan çıkmıştır. Küre-yerelleşme etnik, dini, cinsiyetçi, bireyci kimlik siyaseti çerçevesinde egemen dünya görüşünü oluşturmaktadır. Sınıf, ulus-devlet, iktisat, üretim ilişkilerine dayalı toplumsal değişme anlayışı yerine kültür temelli açıklamalar öne çıkmıştır. Sovyetler Birliği'nin

tasfiyesi sonrasında küreselleşmenin uzantısı olarak ortaya çıkan post-muhafazakâr kesimler Kemal Tahir'in sosyalist olduğunu söylemekten kaçınmamaktadırlar. Bu konuda geçmişte Kemalist solun ve onların yeni versiyonu küre-yerelci post-sosyalistlerin akıl vermelerine de artık ihtiyaç duymamaktadırlar. Post-muhafazakâr kesimlerin Kemal Tahir'e ilgisine rağmen onun sosyalist olduğunu söylemeleri takımdan olmadığını belirtmek/dışlamak içindir. Kemalist sol ve sonrasında da post-sosyalist kesimler Kemal Tahir'i sosyalist kimliğini dışlarken, hatta onu sağın içinde tanımlarken, İslamcı muhafazakâr kesimlerle yakınlaşmışlardır. Tarafların Kemal Tahir'e yakınlığı veya uzaklığı gerçekte çok da önemli değildir. Ama post sol ve sağ muhafazakâr kesimlerin birbirine yaklaşması ve ortaklığı daha ilgi çekicidir. Kemal Tahir'in kimliğine duyulan ilgi onun Doğu/Osmanlı sosyalisti olmasını gündeme getirmek amacı taşımamaktadır. Kemal Tahir'in solun, Türkçülüğün, İslamcılığın dışında olduğunun belirtilmesi kendi siyasi takımlarından olan kişileri muhafaza etmek için Kemal Tahir'i dışlamanın bir başka yöntemi olmaktadır. Kemal Tahir'in sosyalist olduğunun belirtilmesi, görüş ve uyarılarını gündeme getirmek için değildir, küreselci "yerli ve milli" takımdan olup olmadığını belirlemenin bir yolu olmaktan öteye gitmemektedir. Bu durum günümüzde de Kemal Tahir'in kimliğini Batı kalıpları ve ölçüleriyle tanımlama çabasının sürdüğünü göstermektedir. Kemal Tahir Batıcılaşma akımı dışında olduğu gibi Batıcılaşma yerine ikame edilen ABD eksenli küre-yerelleşme anlayışı ve modernleşme eleştirilerinin de dışında kalmaktadır. Türkiye'nin Batıcılaşma/modernleşme siyasetini ve serüvenini olduğu gibi küre-yerelleşme siyasetini ve onun Türkiye'de izleyicisi olan siyasi takımları da Kemal Tahir'in düşünce sistemi içinde değerlendirmek mümkündür. Kemal Tahir'in romanlarında bu süreç ve alt üst oluşun yarattığı debelenme, siyasi kadroların kendi aralarındaki çelişkiler, zaafı, hesaplaşma, kısırılmışlık ele alınmıştır. Kemal Tahir bir Doğu devrimcisi ve Osmanlı/Türk sosyalisti olarak Batıcılaşma siyaseti ve kadroların açmazını devletin/toplumun dramı olarak ele almıştır. Mesele siyasi kadroları mahkûm etmek, tarihimizi inkar etmek değil, sorgulamak ve aşmaktır.

Kemal Tahir Türk toplum tarihiyle ilgili görüş ve eleştirileriyle çoğu zaman tek başına, rastlantı olarak değil, sürekli kendi görüşlerini de tartışarak, aşarak zaman içinde düşünce sistemini oluşturmuş ve tamamlamıştır. Doğu-Batı çatışmasıyla sorunlarımızın anlaşılması ve çözümüne yönelik yeni bir tarih anlayışı ve görüşü gündeme getirmiştir. Başkan Sezer de aynı dönemin genç tartışmacısı olarak Kemal Tahir ile aynı konulara ilgi göstermektedir. Bu tartışmaların sosyolojimizde etkili olması Başkan Sezer'in yaptığı çalışmalar, kitaplar ve öğrencileri aracılığıyla. Türkiye'de 1980 askeri darbesi Kemal Tahir-Başkan Sezer kuramıyla gündeme gelen yeni değerlendirme ve önerilerin önünü kestiği gibi aynı zamanda modern sonrası ortaya çıkan Batı öncülüğünde yeni sosyoloji anlayışının ve yeni devlet/toplum örgütlenmesinin de önünü açmıştır. Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi ve iki kutuplu dünyanın son bulmasıyla küre-yerel yeni siyaset ve görüş egemen olan yönelişi belirtmiştir. Türkiye'de devlet/toplum Batıcılaşmadan günümüze uzun zamandır ruhunu aramaktadır. Kimi zaman bu ruh Türk Toplum tarihine atıfla kurtarıcı kişi veya yeni devlet mitosunu beslenmektedir. Bu bir anlamda devlet/toplum ikiliğinden kaynaklanan kimlik bunalımına/krizine karşı bir dayanak arama çabasıdır. Devlet, toplum kimliğinin, dünya görüşünün, birlik ve dayanışmasının da kurucusudur. Toplumlar arası ilişkilere dayalı bir denetim ve açıklama söz konusu olmadığında çözüm inanca veya mitsel/kutsal inanca dönüşmektedir. Mitosun/kutsallığın özü de her seferinde devlettir. Sorunlar ve çözüm devlette cisimleştirilmiştir. Arayış da bu yöndedir. Devlet kuruculuğu dünya tarihine

katılmamız ve bu serüven içinde farklılığımızı/çıkarlarımızı belirtmiştir. Türkiye’de Batıcılışma/modernleşme siyasi seçimi Osmanlıdan bu yana devletin sorunlarına bir çözüm olarak gündeme gelmiştir. “Batı sorunu” bir yandan Batıcılışmayı içerirken aynı zamanda devletin/toplumun bekası ile özdeşleştirilmiştir. Osmanlı için Batı sorunu, Batı için Doğu/Türk sorunudur. Batı eksenli yeni siyaset, Batıcılışma seçimi, birbiriyle çelişkili tarihi değişme/ilerleme görüşü ile devleti/toplumunu koruma/muhafaza etme görüşüyle birlikte gündeme gelmiştir. Bu değişimin başlatıcısı da geleneksel Osmanlı kadrolarıdır. Bu çelişki sorun edilmemiştir. Modernleşme/Batıcılışma toplumu değiştirmek değil Batı dünya egemenliği ve üstünlüğünü kazanmak ve ortak olmak amacıyla. Toplumun Batı kimliği alması, bu yönde değişim isteği söz konusu değildir. Koruma/muhafazakârlık ise imparatorluğun verdiği imkanları sürdürmek, korumak/muhafaza etmektir.

Batı’nın Doğu ile ilişkilerinde Batı içi öncülük çekişmesi içinde bölünmesi Osmanlı’nın değişik taraflarla askeri, siyasi ittifaklara girmesine imkân vermiştir. Osmanlı Batıcılışma siyasi seçimi ve yeni devlet örgütlenmesi başlangıçta Batılı devletlerle askeri, siyasi ilişkilerle sınırlıdır. Ancak giderek Batı dünya görüşünün de alınmasının gündeme gelmesiyle Türk toplum tarihi Batıcılışma siyasi seçimine bağlı olarak yeniden yorumlanmıştır. Devlet, Batı ile yandaşlığı öne çıkardıkça Türk toplum tarihinin Doğulu Türk ve İslam özelliklerini daha çok vurgulamıştır. Üç tarz-ı siyasetin/dünya görüşlerinin (Osmanlılık, Pan-Türkçülük, Pan-İslamcılık) temelinde bu vardır. Devlet/siyaset Batıcılışırken toplumun Doğulu kimliğinin vurgulanması tersliği kimlik sorununa neden olmuştur. Devletin Batı yandaşlığı siyaseti ile toplumun Doğulu kimliği arasındaki karşıtlık giderek Türk toplum tarihi mirasının tahrip olması sonucunu vermiştir. Cumhuriyetin başlangıcında devlet ve toplum arasında bu karşıt ikiliğe son verme çabası zorlamalara neden olmuş, ancak bundan çabuk vazgeçilmiştir. Cumhuriyet, Osmanlı’nın son dönemine, saltanat ve siyasi kadrolarına değil ama Osmanlı’nın geçmişteki başarılarına sahip çıkmıştır. Batı merkezli kültür uygarlık ayrımı ile evrensellik ile ulus devlet/Türkçülük/yerlilik gerilimi Batı yandaşlığı içinde farklı toplum kimliğimizin ifadesi olmuştur. Türkçülük Anadolu Türklüğüyle sınırlanmıştır. İngiliz İslamcılığının üstün gelmesiyle (Orta Doğu) İslam toplumlarıyla bağımız kopmuştur. İki kutuplu dünyada ABD yandaşlığı ile devlet yeni biçim alırken bağlı olduğumuz ABD öncülüğündeki cephe içindeki yerimiz ve rolümüz değişmiştir. Sovyetler Birliği’ne karşı yine devletin/toplumun bekası görüşüyle askeri, siyasi bir rol üstlenmemizle “Türk-İslam sentezi”nden söz edilmek zorunda kalınmıştır. 1980 sonrası dönemde Sovyetler Birliği’nin tasfiyesiyle ortaya çıkan küre-yerel yeni dünya örgütlenmesi içinde küresel ile yerel arasındaki gerilim Türkçülük/ulus devlet eleştirisi biçiminde ortaya çıkmıştır. Gerçekte bu değişimin dinamiğini de Batı kimliğine ortak olmadan koşullara göre değişen Batı yandaşlığı yapmamız oluşturmuştur. Koşullar değiştikçe her dönemde “yeni devlet”ten (siyasi dönüşümden) söz edilmiştir. Bu aynı zamanda toplum kimliğinin (Türkçülüğün, İslamcılığın) yeniden tanımlanması anlamına gelmiştir.

Batıcılışma siyasi seçimi sorunların çözümü olmadığı gibi devletin/toplumun kimliğin bozulmasına, tahrip olmasına yol açmaktadır. Giderek devlet/toplum ne Batılı, ne de Doğulu özelliklerini savunamaz haldedir. Dünya içindeki yerimiz ve rolümüz tartışma konusu haline gelerek marjinalleşmiştir. Bunun görüntüsü devletin/toplumun temsilinde sorun olmasıdır. Devlet ABD eksenli dünya egemenlik ilişkilerinin kenarında, marjında yer alırken, aynı zamanda toplum düzeyinde de marjinalleşme söz konusudur. Bu durum muhazakarlaşma ve beka sorununun birlikte gündeme gelmesine neden olmuştur. Düzenin marjinalleşmesi/bozulması marj-dışı kesimlerin de siyaset aracılığı ile devleti/toplumunu etkilemelerine ve düzenden üretim dışı pay almalarına imkân vermiştir. Kemal Tahir XIX. yüzyıl sonrasında Batıcılışma ile devlet ve toplum düzeyindeki bozulmayı ve bu bozulmanın getirdiği bocalamayı ele almıştır. Batı dünya egemenliği çerçevesinde Batıcılışma günümüzde sınırlarına gelirken aynı zamanda modernleşmeyi de savunmak

mümkün olmamaktadır. Batı dünya egemenliği yeni bir sıçrama, aşama söz konusu olmadan kendi egemenliğini mutlaklaştırmıştır. Günümüzde Batı ile Batı dışı toplumlar arasında farklılıklar, sorunlar mutlak, aşılabilir sorunlar olarak görülmektedir. Batı Dünya egemenliğine alternatif yeni bir düzen ve bir aşama söz konusu olmadığı için bölgeler, toplumlar arasında farklı çıkarların savunulması, itişme doğal hale gelmiştir. Bu durum dünya uygarlık tarihinin tahrip olmasına, herkesin birbiriyle çatıştığı, didiştığı, çatışmaların ve insan kırımlarının kaçınılmaz görüldüğü, büyük alt üst oluş ve göçlere dayalı -barbar- yeni bir dünyanın ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu büyük bozgun, krizler ve felaketler yeni bir dünya örgütlenmesi arayışı yerine mevcut düzenin pekişmesini ve modernleşme anlayışına dayalı bütün yapı ve işleyişin de değişmesi ve ABD küreselleşmesi çerçevesinde dönüşmesi anlamına gelmektedir.

Kemal Tahir düşüncesi ile Batı dünya egemenliği arasındaki karşıtlık günümüzde de devam etmektedir. Batı dünya egemenliği ile uyumlu modernleşme/Baticılaştırma günümüzde dünyada ve Türkiye’de sınırına gelmiştir. Batı kaynaklı evrensellik anlayışı ve bütünsel dünya görüşleri artık savunulmamaktadır. Batı merkezli tarihi/toplumsal değişme, ilerleme anlayışı ortadan kalkmıştır. Modernleşmenin sınırına gelinmesi dünya tarihi açısından yeni bir aşama ve sıçramaya temel olmamıştır. Batı dünya egemenliğinin mutlaklaşması sonrasında daha muhafazakâr, kaotik, karamsar, gelecek perspektifi olmayan, tekinsiz bir dünya söz konusudur. Batı dünya egemenliği (ABD küreselleşmesi) toplum üstü, tarih üstü, koşullar üstü olarak mutlaklaşırken uygarlıklar, toplumlar marjinalleşmiş, tekinsiz, kaotik bir dünya ortaya çıkmıştır. Şehir uygarlığı, modernleşme, toplumsallaştırma tartışmalıdır. Toplumun kendi ilişkileri (üretim) üzerinden verili dünya egemenliğini etkilemesi mümkün görülmemektedir. Türkiye’de de yeni gelişmelere uyum kurma çabası siyasetin/devletin ve toplumun marjinalleşmesi olarak ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar gerçekte Doğu-Batı çatışmasının aşılmasını ve yeni bir dünyanın altyapısını oluşturmaktadır. Türkiye günümüzde küresel düzene uyum ve bunun yarattığı sorunlarla debelenmektedir. 1980/90’lı yıllarda başlangıçta Kemalist kadrolarca üstlenilmesi beklenen küreselci siyasetin bu konuda Rusya ile ilişkilerde (Avrasyacılık) karışık mesajlar vermesi, Körfez Savaşı’nda ayak sürmesi nedeniyle ilişkilerin yeni muhafazakâr, Türkçü, İslamcı kadrolarla yürütülmesi daha geçerli olarak görülmüştür. Modern sonrası dünyada Türkiye’nin siyasi seçimi kendisine yeni imkanlar yaratma biçiminde değildir. Mevcut siyasi kadrolar birbirine karşıt gibi bir görüntü verse bile tartışma küreselleşmenin getirdiği siyasi imkanların tekeli üstlenmeyle sınırlıdır. Yeni dönemi başlatan Sovyetler Birliğinin tasfiyesinde, iki kutuplu dünyanın sona ermesinde bir katkımız olmadığı gibi sonrası ortaya çıkan süreçte de etkili olmamız söz konusu değildir. Türkiye küresel ilişkilerin kaynağını denetleyemediği gibi buna karşı yeni siyaset arayışından da vazgeçmiş görünmektedir. Devlet/toplum siyaset aracılığıyla koşullara kendini uyarlamaya çalışması yeni sorunlara neden olmaktadır.

Türkiye Doğu-Batı çatışması içinde Osmanlı mirasının ve konumunun verdiği imkanları değerlendirecek yeni bir siyaset arayışı içinde değildir. Baticılaştırma ile başlayan ve modern sonrası küresel dünya egemenliğiyle devam eden Batı kimliğine ortak olmadan Batı’ya yandaşlık siyaseti devam etmektedir. 1990 sonrası Türk toplum tarihinin 200 yıllık Baticılaştırma/modernleşme deneyimi ve birikimi yanlışların sorgulanarak yeni bir siyasete dayanak olmak için değil küresel düzene uyumlu yeni siyasi kadroların varlığını meşrulaştırmak için ele alınmıştır. Türkiye’de

küre-yerel içe kapalı beka anlayışı/çöküş ideolojisi ve siyaset topluma yeni bir gelecek ufku kazandırmıyor. Temel özelliği debelenme, geçmişi/geleceği mutlaklaştırma, karşıtlık, muğlaklık, dışlayıcı otoriterliktir. Türkiye’de siyaset devleti/toplumu ve tarihi zorlayan, tahrip eden sınırları belirsiz, kaotik marj dışı bir faaliyete doğru evriliyor. Esas tehlike toplumun da buna katılması, kendisi ve sorunları üzerinde bilinçlenmekten uzaklaşmasıdır. Küreselci-yerel otorite ve iktidarın Kemal Tahir’e ilgisi onun görüşlerinden ve tutumundan (yönteminden) bağımsız bir biçimde küresel-yerel ilişki ve gerilimler çerçevesinde kendi varlıklarını, siyasi seçimlerini doğrulama çabasından başka bir şey değildir.

1990 sonrası ortaya çıkan bu süreçte Kemal Tahir ile ilgili katıldığımız toplantılarda ve yazılarda iki özelliğini öne çıkardık ve tekrar ettik. Kemal Tahir’in 1-Sosyalizmle ilişkisi, Doğu devrimcisi olduğu, 2-Kemal Tahir düşüncesinin ve Doğu-Batı çatışması görüşünün anlaşılması için Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in birlikte ele alınmasının gerekli olduğu. Ayrıca Sosyoloji Yıllığı dışında yayınladığımız Sosyologca dergisi de “Kemal Tahir-Baykan Sezer çizgisine” bağlı olduğunu tekrar etti. Kemal Tahir’in kimliğini ele aldığımızda öncelikle kendi öğretisi gereği ortaya çıkış koşullarına bağlı olarak değerlendirmek gerekir. Kemal-Tahir-Baykan Sezer düşüncesi diğer bir deyişle Doğu-Batı çatışması kuramı Türk toplum tarihi ve gerçeğinin bir parçasını oluşturmaktadır. Dönemin ve günümüz gerçeğinden, koşullardan bağımsız, toplum üstü bir özellik taşımamaktadır. Doğu-Batı çatışması kuramının özgünlüğü ve üstünlüğü kendisinden önce ortaya çıkmış düşünce akımlarını kendi sistemi içinde sorgulamasından kaynaklanmaktadır. Batı sosyolojisiyle veya Batı siyasi seçimiyle ilişkili tercüme/aktarmacı Türkçülük, İslamcılık, Osmanlıcılık, sosyalizm akımlarının dışında kalması ve onları sorgulaması öncelikle Batı dünya egemenliği siyasetine ve öğretilerin dışında, karşıt olmasıyla ilişkilidir. Bu nedenle mevcut Batıcı siyasi takımların ve görüşlerin dışında kalmaktadır. Günümüzde de Kemal Tahir-Baykan Sezer düşüncesi Doğu-Batı çatışması görüşü ve tutumunun önemi Doğu-Batı çatışmasının aşılmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

XIX. yüzyıl sonrasında Batı-dışı ülkelerin Batı dünya egemenliğine katılmasıyla Batı modernleşmesi sınırına gelmiştir. ABD’nin öncülüğü konusunda Batı içinde tartışma bitmiştir. Sovyetler Birliği sosyalizmi, Çin sosyalizmi vd. Batı sosyalizm biçimleri devletlerarası bir ilişkiye dönüşerek mevcut düzenin siyasetini sürdürmekten başka bir şey önermemektedir. Türkiye’de Türk-İslam sentezi veya yerli ve milli görüşleri de mevcut düzen çerçevesinin dışında değildir. Özellikle post-muhafazakâr İslamcı akımlar Batıcılaşma ile uyumsuzluklarına karşın küresel sistem içindedir. Küreselleşmenin modernleşme eleştirisini ve farklılık görüşünü mevcut düzen adına savunmaktan ileri gitmemişlerdir. Sistem içinde farklılıkların savunulması sistem içinde yer alma çekişmesini belirtmektedir. Aynı biçimde Doğu’da ve Batı’da ulus-devlet örgütlenmesi (bizde post-Kemalizm) ve sosyalizm yeni bir siyaset önerisi söz konusu olmadığından ABD eksenli küreselleşmenin kaçınılmazlığından söz etmek zorunda kalmıştır. Küreselleşme modernleşmenin taşıdığı sınırlılığı daha çok taşımaktadır. Bu elbet modernleşmenin üstünlüğü anlamına da gelmemektedir. Küreselleşme kavramı, modernleşmenin bir uzantısı ve sınırlarına gelmeyi belirtmektedir. Küreselleşme modernleşmenin/Batılılaşmanın bütün sorunlarını aşacak güce sahip olduğu görüşünün artık savunulmamasıdır. Sorunların artık evrensel düzeyde çözümü amaçlanmamaktadır. Bu nedenle Doğu-Batı ilişkilerinde farklılıklar, çatışma mutlaklaştırılmıştır.

Modernleşme eleştirisi yeni bir gelecek perspektifi olmadan düzenin mutlaklaşmasından kaynaklanmaktadır. Batı-dışı ülkelerde Batı egemenliği içinde ilişkilere katılmak anlamına gelen modernleşme/Batıcılaşma sonuna gelindiğinde artık sorun bu ilişkiler içinde etkili bir yer edinme çekişmesine dönüşmüştür. Küre-yerelleşme Batı dünya egemenliği içinde

birbirini ötekileştirmekten, karşılıklı itişmeden öteye gitmemektedir. Amerikan yüzyılı, Türk yüzyılı, Çin yüzyılı, Rus yüzyılı, Arap yüzyılı gibi yeni perspektifler gerçekte verili düzen içinde bir itişme, yer kapma çabasından başka bir şey olmamaktadır. Günümüzde Doğu-Batı çatışmasının mutlaklaştırılması, kilit konuları elde tutmanın getirdiği ayrıcalıkların savunulması, çekişmenin çıkar çatışmasına dönüşerek sürgit çatışma haline gelmesine, dünya uygarlık tarihi mirasının içinin boşalmasına, tahribine yol açmaktadır. Düzeni aşma, yeni bir düzen arayışı olmadığından sosyalizm alternatif olmaktan çıkmıştır. Ancak soygun, sömürü, yoksulluk, etnik, dini, cinsiyete dayalı mutlak kimlik çatışmaları, değersizleşme, ilişkilerin metalaşması ve her düzeyde çürüme sürmektedir. Doğu-Batı çatışması ortadan kalkmamıştır, buna karşılık yeni bir arayış ve çözümden söz edilmemektedir. Günümüzde Doğu'da ve Batı'da farklı bir ilişki, siyaset önerisi ve buna bağlı bir tartışma söz konusu değildir. Doğu-Batı çatışmasının sürmesinden, farklılıkların mutlaklaşmasından bölgesel düzeyde etkinlik için medet umulmaktadır. Kemal Tahir-Baykan Sezer Doğu-Batı çatışması görüşünü mutlaklaştırmak yerine aşılması yönündeki tavrı, Doğu/Osmanlı devrimcisi olması bu açıdan önemlidir, günümüzde bu açıdan görüşleri ve tutumu güncellik taşımaktadır.